א)לימד [א]על בכור בעל מום שניתן לכהן [ב]שלא מצינו לו בכל התורה כולה ורבי ישמעאל נפקא ליה מלך יהיה דסיפא בשלמא לר' יוסי הגלילי דמוקי ליה נמי במעשר ופסח היינו דכתיב [1]לא תפדה (כי) קדש הם הם קריבין ואין תמורתן קריבה (א) דתנן ג)תמורת [ב]בכור ומעשר הן [ג]וולדן וולד ולדן עד סוף כל העולם הרי הן כבכור ומעשר ויאכלו במומן לבעלים ותנן ד)אמר רבי יהושע שמעתי שתמורת פסח קריבה ותמורת פסח אינה קריבה ואין לי לפרש אלא לרבי ישמעאל דמוקי ליה כוליה בבכור מעשר ופסח דלא קריבה תמורתן מנא ליה מעשר גמר ה)עברה עברה מבכור פסח בהדיא כתב ביה כשב מה ת"ל [2]אם כשב [ד]לרבות תמורת הפסח אחר הפסח שתקרב שלמים יכול אף לפני הפסח כן ת"ל הוא וכל הנך תנאי דמפקי ליה להאי דם א] זבחיך ישפך לדרשא אחרינא האי כל הניתנין על מזבח החיצון שנתנן מתנה אחת שכיפר מנא להו סברי להו כבית הלל דאמרי אף חטאת שנתנה מתנה אחת כיפר וילפינן כולהו מחטאת: והחטאת שתי מתנות: ו)אמר רב הונא מ"ט דב"ש [3]קרנות [4]קרנות [5]קרנות הרי כאן שש ארבעה למצוה ושתים לעכב ובית הלל קרנת קרנת ז)קרנות הרי כאן ארבע שלש למצוה ואחת לעכב ואימא כולהו למצוה כפרה בכדי לא אשכחן ואיבעית אימא היינו טעמא דבית הלל אהני מקרא ואהני מסורת אהני מקרא לטפויי חדא ואהני מסורת לבצורי חדא אלא מעתה [6]לטטפת [7]לטטפת [8]לטוטפות ח)הרי כאן ארבע ב] אהני (ב) קרא ואהני מסורת חמשה בתי בעי למיעבד סבר ג] לה כר' עקיבא דאמר טט בכתפי שתים פת באפריקי שתים אלא מעתה [9]בסכת בסכת בסוכות אהני מקרא ואהני מסורת חמשא דפנתא בעי למיעבד

לימד על בכור בעל מום שניתן לכהן שלא מצינו לו מקום ד] **אחר בכל התורה כולה.** ה] ודמם וחלבם ליכא לאוקומי ו] בחד בכור דבעל מום לא קרב: **דסיפיה.** וכשוק הימין לך יהיה: **היינו דכתיב קדש הם כו' ותנן כו'.** כלומר היינו דקודש הם ממעט נמי תמורת מעשר ופסח מהקרבה ונילף מינה טעמא דהנך ב' משניות דתנן בהו דלא קרבי ז] (וולדן): **כבכור ומעשר.** דאין נפדין במום לחול קדושה על המעות ומיהו לא כבכור ומעשר לקרב אלא יאכלו בעלים במום ח]: **ותנן נמי.** בפסחים דתמורת פסח לא קרבה: **ואין לי לפרש.** הי קריבה והי לא קריבה וקיימא לן דתמורה שהמיר בו אחר הפסח קריבה דתמורת שלמים היא ושהמיר בו קודם זמנו לא קרבה דתמורת הפסח היא: **עברה עברה.** ט) כל אשר יעבור תחת השבט במעשר, י) והעברת כל פטר בבכור: **אם כשב.** בשלמים כתיב: **שקריבה שלמים.** שהרי מותר ט] נעשה שלמים משעבר זמנו: **הוא.** זבח פסח הוא הוא קרב ואין תמורתו קריבה: **אף חטאת כו'.** וילפינן לה מקראי בשמעתין והדר ילפינן י] כולהו זבחים מחטאת: **קרנת קרנת קרנות.** שלש פרשיות נאמרו בחטאות החיצונות בויקרא אחת בשעיר נשיא וב' בחטאת יחיד אחת בכשבה ואחת בשעירה בשתים כתיב על קרנת חסר והאחת מלא וב"ש אית להו יש אם למקרא הרי כאן שש ואין במזבח אלא ארבע יא] והשתים יתירות לא נאמרו אלא ששנה עליה יב] הכתוב לעכב ארבע נאמרו למצוה שמצוה בארבע מתנות ושתים ששנו מהן לעכב: **וב"ה.** סברי יש אם למסורת הלכך הרי יג] ד' ג' מהן למצוה נאמרו שמצוה לכתחילה ליתן אף עליהן והאחת מעכבת כדמפרש ואזיל: **ואימא כולהו למצוה.** ואין כאן אחת לעכב שהרי לא שנה באחת מהן: **בכדי.** בלא מתן דמים: **אהני קרא** יד]. דמשמע שש: **ואהני מסורת.** דמשמע ארבע. הלכך טפי חדא אמסורת ובציר חדא ממקרא והוו להו חמש נמצא ששנה באחת: **לטטפת לטטפת לטוטפות.** דילפינן מינה ארבע בתים לתפילין ואנן בכולהו לטוטפות קרינן נמי טו] אהני קרא כו': **סברי ב"ה כרבי עקיבא.** דיליף לה מקרא אחרינא: **כתפי.** שם מקום:

התם

תוכל לדקדק דזריקה בכלל שפיכה דכיון דקאמר דבירך על הפסח פטר את הזבח אם כן סבירא ליה דמתנותיהם שוין ואף פסח בזריקה והא דזבח לא פטר פסח משום דזבח טפל לו וכיון דפסח בזריקה אם כן אייתר ליה ודם זבחיך ישפך ומאי למידרש מיניה לומר דזריקה בכלל שפיכה ולא גרים ולא שפיכה בכלל זריקה דלהאי תנא דרבי ישמעאל כולהו בזריקה ולדברי ר"ע דלא זה פוטר את זה אם כן אין מתנותיהם שוות דפסח בשפיכה מקרא ודם זבחיך ישפך ואם כן לא זריקה בכלל שפיכה ולא שפיכה בכלל זריקה דהא ודם זבחיך איצטריך ליה לדידיה לומר דפסח בשפיכה ולהאי פירושא קשה מכל מקום מההיא דהאשה (פסחים דף פט.) ועוד מנא ליה לרבי טז] ישמעאל דזריקה בכלל שפיכה משום דמייתר ודם זבחיך ישפך דלמא אתא לכל הניתנין על מזבח החיצון שנתנן במתנה אחת כיפר וה"ר חיים אומר דבספרים ישנים גרסינן כשתימצי לומר לדברי רבי ישמעאל זריקה בכלל שפיכה ושפיכה בכלל זריקה דהכל אחד דכל הקרבנות בזריקה לרבי ישמעאל ואין לחוש אם בזריקה אם בשפיכה והיינו כשיטת רבינו שמואל וכל מה שהקשיתי עליו קשה גם לפי' זה ולכולהו ליקשי קשה אי פסח בשפיכה (לרבי עקיבא) יז] אם כן דריש לקרא דדמו יח] כרבי ישמעאל ובשרם דהנך (קאמר) כרבי ישמעאל ואחד תם ואחד בעל מום נפקא ליה מיהיה לך יט] ולקמן בסוף איזהו מקומן (דף נז.) פליג רבי עקיבא ארבי ישמעאל ומוקי לה לקרא דובשרם אחד תם ואחד בעל מום כרבי יוסי הגלילי דהכא:

כ) **אחד תם ואחד בעל מום.** אע"ג כ] דיהיו לך כחזה התנופה ושוק התרומה מוקמינן ליה בסוף איזהו מקומן (שם) ובבכורות (כז:) בבכור תם רישיה דקרא דבשרם לשון רבים נקט משום בעל מום: **שלא מצינו לו בכל התורה כולה.** פירש בקונט' שלא מצינו לו קרא ד] אחר בכל התורה כולה ונראה לפרש שלא מצינו בכל התורה כענין זה דשאר פסולי המוקדשין אינו מתנה לכהן אלא פודהו ומקריב אחר תחתיו וזה מתנה לכהן ואוכלו במומו כי כא] האי גוונא בפ' שתי מדות (מנחות נא:) שלא מצינו בכל התורה שיהא טפל חמור מן העיקר גבי את הכבש כב] זו עולת יולדת האחד זה אחד עשר של מעשר ל): **קודש הם הם קריבין ואין תמורתן קריבה.** תימה דבפ"ק דתמורה (דף ה:) בין אביי כג] ורבא מוקמי הם לבכור ומעשר שנתערבו כד] בכל העולין שקריבין לגבי מזבח ואין תמורתן קריבה נפקא להו מדכתיב לה' הוא קרב ואין תמורתו קריבה ועוד קשה דאביי גופיה דריש ליה התם בפרק אלו קדשים (תמורה כא.) מקרא דהכא מדכתיב קודש הם: **שמעתי שתמורת פסח קריבה ותמורת פסח אינה קריבה.** מפרש התם בפסח שנמצא קודם שחיטה ירעה וכן תמורתו משום פסח כה] עצמו דלא קרב לא קרבה תמורתו כו] ועוד איכא למאן דאמר התם דנמצא קודם שחיטה והמיר בו אחר שחיטה תמורתו קריבה שלמים אע"פ שהפסח רועה ואע"ג דדרשינן הוא קרב ואין תמורתו קריבה הכי קאמר הוא קרב כלומר פסח כז] קרב ואין תמורתו קריבה כשהוא מימר בפסח דחזי כח] ללישנא כט] קמא דרבה דבפרק מי שהיה טמא (פסחים צו:) אפילו המיר בו לאחר שחיטה וללישנא בתרא היכא דהמיר קודם שחיטה ל] וההוא לישנא לא קאי דאיתותב התם וקצת קשה הא דדרשינן קודש הם אבכור מעשר ופסח הם קריבים ואין תמורתן קריבה דלא הוי מעין אחד דגבי פסח אם המיר בפסח עצמו שקרב לשם פסח תמורתו נמי קריבה דאם איתא דלא קרב אמאי איתותב התם לשון שני של רבה לא] לימא דברייתא בהכי איירי לב] ועוד דרשינן התם אם כשב לרבות פסח שעברה שנתו ושלמים הבאים מחמת פסח לכל מצות שלמים ופירש התם בקונט' שלמים הבאין מחמת פסח דהיינו תמורת הפסח עצמו ובענין אחר לא מיתוקם כדפרישית לעיל פ"ק (דף ט.) ובכל מקום שהפסח קרב או לשם פסח או לשם שלמים גם התמורה קריבה כיון דלא אתיא מכח קדושה דחויה וצ"ע אם יכול להקריב התמורה לשם פסח קודם שחיטה דשמא יש לדרוש הוא קרב לשם פסח ואין תמורתו קריבה לשם פסח אבל לשם שלמים קריבה כשקרב הוא לשם פסח: **הרי כאן שש.** וא"ת בחמש סגי דלאחת לא איצטריך דכפרה בכדי לא אשכחן וי"ל דדילמא ב"ש לית ליה האי טעמא: **לטוטפות.** אומר רבינו תם דבספרים מדוייקים לא כתיב לטוטפות לג] כלל בוי"ו לבסוף אלא וי"ו דלטטפת דריש ואפילו למאן דלא דריש וי"ו וי"ו למ"ד דריש כדאמר גבי והנותר פ' הערל (יבמות עב:) ויש מפרשים דלטוטפת דריש דכתיב לטוטפת מלא בוי"ו דוי"ו דבין שני הטיתין לד] דריש וקסבר גורעין ומוסיפין ודורשין ואומר רבינו תם דלא אמרינן גורעין ומוסיפין ודורשין באמצע התיבה אלא בתחלת התיבה או בסוף כדאשכחן בפרק הזהב (ב"מ דף נד:) גבי וחמישיתו וגבי דם מהפר יקבלנו מ) וגבי ונתתם את נחלתו לאחרו בית נוחלין (ב"ב דף קיא:) נ): **טט בכתפי שתים.** וא"ת א"כ ליבעי תרי סרי בתי לה] וי"ל כיון דמנין הוא איך הוו להו כפרשה שנאמרה ושנית ולא דמו לקרנות שאין המנין כתוב בפירוש וה"ר יהודה מקורביי"ל מפרש דחד טטפת לגופיה ואיך תרתי אתו למנין לו] בתים בלשון כתפי ובל' אפריקי ס): **אלא מעתה בסכת כו'.** במס' סוכה (דף ו:) דדרשינן לז] לדפנות וכן בפ' המביא (ביצה ל:) גבי אין נוטלים עצים מן הסוכה אסרינן נמי מן הדפנות מדכתיב חג הסוכות דכשם שחל שם שמים על החגיגה לח] כך חל על הסוכה ותימה דגבי אין מסככין בדבר המקבל טומאה וגבי ע) תעשה ולא מן העשוי לא דרשינן לט] לדפנות:

עין משפט
נר מצוה

ח א מיי' פרק א מהלכות בכורות הלכה ג:
ט ב מיי' פרק ג מהלכות תמורה הלכה ב:
י ג מיי' פ"ד שם הלכה ו:
יא ד מיי' פ"ד מהלכות קרבן פסח הלכה ו:

◆

תורה אור השלם

1. אַךְ בְּכוֹר שׁוֹר אוֹ בְכוֹר כֶּשֶׂב אוֹ בְכוֹר עֵז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת דָּמָם תִּזְרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת חֶלְבָּם תַּקְטִיר אִשֶּׁה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: במדבר יח, יז
2. וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת דָּמוֹ יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה: ויקרא ד, כה
3. וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּמָהּ בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת כָּל דָּמָהּ יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ: ויקרא ד, ל
4. אִם כֶּשֶׂב הוּא מַקְרִיב אֶת קָרְבָּנוֹ וְהִקְרִיב אֹתוֹ לִפְנֵי יְהוָה: ויקרא ג, ז
5. וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת כָּל דָּמָהּ יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ: ויקרא ד, לד
6. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדֶךָ וְהָיוּ לְטֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ: דברים ו, ח
7. וְשַׂמְתֶּם אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יֶדְכֶם וְהָיוּ לְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם: דברים יא, יח
8. וְהָיָה לְאוֹת עַל יָדְכָה וּלְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ כִּי בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יְהוָה מִמִּצְרָיִם: שמות יג, טז
9. בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֻּכֹּת: לְמַעַן יֵדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בַסֻּכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ויקרא כג, מב-מג

◆

מוסף רש"י

שלא מצינו לו בכל התורה כולה. שיתננו לכהן אלא מריבויא דהאי יהיה לך נפקא (בכורות כח.). או: שלא מצינו ללמדו בכל התורה כולה אלא מכאן (לקמן נז.) **הרי הן כבכור ומעשר.** לכל קדושת בכור ומעשר (תמורה כא. עי"ש) **ויאכלו במומן.** ימתינו עד שיומסו ויאכלו לבעלים כבכור ומעשר שאין נפדין אלא נאכלין במומן (בכורות טז.) **שמעתי.** מרבותי: **שתמורת פסח קריבה.** שלמים אחר הפסח: **ותמורת פסח אינה קריבה.** ויש תמורת פסח שאינה קריבה היא עצמה שלמים, אלא רועה עד שיסתאב במום ותמכר ויביא בדמיה שלמים, דמותר הפסח קרב שלמים: **ואין לי לפרש.** שכחתי על איזה שמעתי תקרב ועל איזה שמעתי תרעה (פסחים צז:) **קרנת קרנת קרנות.** בחטאת של מזבח החיצון כתיב, בשעיר דנשיא כתיב קרנת חסר, ובכשבה דיחיד כתיב קרנות מלא, ובשעירה דיחיד כתיב קרנת חסר, אלא הנך דפר כהן משיח והעלם דבר, במזבח הפנימי כתיב, והתם כולהו מודו דמתנה אחת מעכבת בהן, וב"ש אזלי בתר קרייה: **ואימא לב"ה כולהו למצוה.** דהא כולהו צריכי למכתב למצוה, ועיכוב דחדא מנא להו, אימא אע"פ שלא נתן כלום כיפר: **בכדי.** בלא כלום (סנהדרין ד.) **מסורת.** כמה שכתב משה ומסר בספר תורה לישראל, ולא כמו שהוא נקרא (סוכה ו:). שנמסרה כתיבתו לכתבו חסירה (סנהדרין שם) **לטטפת לטטפת לטוטפות.** בפרשת שמע ובפרשת כי יביאך כתיב לטטפת חסר וי"ו, אבל בפרשת והיה אם שמוע כתיב לטוטפות מלא, הרי כאן ד' בתים לתפילין של ראש, אבל של יד אינה אלא א' (שם ד:). מכאן שכותבין ד' פרשיות בד' בתים (מנחות לד:) **טט בכתפי שתים.** כתפי שם מקום, כשרוצים לומר שתים אומר טט, ואפריקי נמי מקום וקורין לשתים פת (סנהדרין ד:). ועל שם מנין פרשיותיהם נקראו טוטפות (דברים ו ח): **בסכת בסכת בסכות.** בסכת תשבו, ישבו בסכת, כי בסכות הושבתי, חד מלא ותרין חסרין (סוכה שם):

מסורת הש"ס

א) [לקמן נז. בכורות כח.], ב) [שבת פג: וש"נ], ג) תמורה כא. בכורות טז., ד) פסחים צו:, ה) [לעיל ט. תמורה ה: מעילה יג.], ו) סנהדרין ד., ז) עי' בליקוטים, ח) שם: מנחות לד:, ט) ויקרא כז לב, י) שמות יג יב, כ) שייך לעמ' הקודם, ל) [וע"ע תוס' בכורות כח. ד"ה שלא], מ) [לעיל כג.], נ) [וע"ע תוס' סנהדרין ד: ומנחות לד: ד"ה לטוטפתן], ס) [וע"ע בסנהדרין שם ובמנחות שם ד"ה טט], ע) סוכה יא:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואין תמורתן קריבה ותנן: (ב) שם אהני מקרא:

◆

שינויי נוסחאות

א] צ"ל ודם (*ש"מ): ב] הרי כאן ארבע ליתא בכי"א וכי"ב ישר מאד, וכי היכי ליתא גבי בסכת. אבל מרש"י משמע דמייתי הגמ' לשון הברייתא דמנחות לד ע"ב (דק"ס): ג] כגש"מ סברי: ד] צ"ל מקרא (*ש"מ): ה] בש"מ נוסף שבכור בעל מום לא קרב: ו] צ"ל לאוקמי אלא אחד בכור (ש"מ). נ"א לאוקמי אחר בכור בעל מום דבעל מום לא קרב (כי"פ): ז] דלא קרבי תמורתן וולדן: ח] בכתב"י ודפ"י לבעלים ובמום: ט] מותר הפסח (*ש"מ): י] צ"ל ילפי (*ש"מ): יא] ארבע קרנות (*ש"מ): יב] עליהם (דפו"י): יג] בכתב"י הרי כאן ד': יד] צ"ל מקרא (*ש"מ): טו] צ"ל נימא נמי (*ש"מ): טז] נדל"ל לדברי ישמעאל זריקה (ח"ד): יז] גי' רש"ק לב"ע. ונכ"ק גורס כלפניו: יח] צ"ל דדמם ובשרם דהנך בכורות (קאמר) כרבי ישמעאל, ואחד תם כו' (ש"מ ומ"כ). ובגליון צ"ל ובשרם עליהו דהנך בכורות קאמר כר"י וכו': יט] צ"ל מלך יהיה (ש"מ): כ] צ"ל אע"ג דכחזה התנופה ובשוק הימין מוקמינן (ש"מ): כא] צ"ל וכה"ג אשכחן בפ' (ש"מ): כב] צ"ל גבי לכבש (ש"מ וש"ק): כג] בין רבא (דפו"י): כד] צ"ל שנתערבו דמן בכל העולין (ש"מ). ובגליון נ"ל מוקמי הם לדרשא אחריתי אביי מוקי הם בהויתן יהו ורבא מוקי לבכור ומעשר שנתערבו כו'. ועי' צ"ק: כה] צ"ל דפסח (שמכ"י, צ"ק): כו] צ"ל דהואיל והוא עצמו לא קרב (ש"מ): כז] הל"ק בשם ס"פ מותק כשפי שורות מכאן עד מימר בפסח דחזי וגרים להו לקמן עש"ב: כח] צ"ל דאין פסח כשר קרב כל"ל: כט] צ"ל דחזי (ש"מ): ל] צ"ל וללישנא (ש"מ). ובגליון בשם ס"א מיהו ללישנא: לא] צ"ל שחיטה דוקא וההוא כל"ל (צ"ק): לב] בצ"ק מוסיף מדדרשינן הוא קרב ואין תמורתו קריבה: לג] בצ"ק מוסיף הוא קרב כלומר פסח קרב ואין תמורתו קריבה כשהוא מימר בפסח דחזי: לד] צ"ל לטוטפות בוי"ו לבסוף בין פ"א לתי"ו (שמכ"י): לה] לפי התמורה שלנו צ"ל סכי, דבכ' פסוקים כתיב הכי והו"ל חמישה: לו] בש"מ נוסף דג' טוטפות כתיבי: לז] צ"ל למנין ד' בתים בלשון כתפי או בלשון אפריקי (ש"מ, צ"ק): לח] צ"ל דרשינן (רש"ק), ועוד שמכ"י הכא דרשינן בסכת בסוכות לדפנות. ותיבות במס' סוכה נמחקות: לט] כ"ה בגמ' שם. ובשמכ"י צ"ל על הסוכה כך חל על הדפנות ותימה כו': מ] ס"א לא חיישינן (ש"מ):

◆

שיטה מקובצת

ת"ל הוא. הכי דרשא גמורה היא. אבל אם כשב לרבות תמורת פסח אחר הפסח שקרב שלמים, אסמכתא בעלמא היא כדאמרינן בפ' מי שהיה טמא (פסחים דף צו:) דאם כשב לא לרבות שעברה שנתו: סברי להו כבה"ל. וקשה דאתו אותם תנאי (דנפקי) [דמפקי] ניתנים במתנה אחת כיפר מודם זבחיך שבקי ב"ה ועבדי כב"ש, וי"ל דאתיא שפיר כב"ה נמי למידרש מודם זבחיך [כל הניתנין על מזבח החיצון] שנתנן מתנה א' כיפר בשאר קרבנות דהוי שינה הכתוב לעכב הלכך הו"א אע"ג דבחטאת במתנה אחת כיפר מ"מ שאר קרבנות דכתיב טובא סגיב בפרשה ליבעי שתי מתנות שהן ד' לעכב. לכך איצטריך ודם זבחיך ישפך (ת' מהר"פ, והן למעלה בדפוס [לעיל לו ע"ב תוד"ה מנין]):